

VRAAG 31

DATUM: 30-03-2018

RESULTATEN

info@pleegzorgpanel.nl

Resultaten van vraag 31, Landelijk Pleegzorg Panel

Diversiteit in pleegzorg

Inleiding:

Deze enquête gaat over pleegzorg waarbij er sprake is van grote verschillen in cultuur tussen ouders met een niet-Nederlandse achtergrond en Nederlandse pleegouders. Bij het opstellen van de enquêtevragen waren we met name benieuwd naar de gevolgen voor een plaatsing als er sprake is van een andere taal en/of van andere cultuurgebonden normen en waarden die de opvoeding en omgangsregels beïnvloeden.

Dit thema komt ook aan bod in het maart-nummer van *Bij Ons* (voorheen *Mobiel*, tijdschrift voor pleegzorg) waarmee het Landelijk Pleegzorg Panel regelmatig samen werkt. Door onderwerpen af te stemmen bereiken we meer mensen en bouwen we samen aan het vergroten van inzicht in de complexe pleegzorgpraktijk.

In totaal hebben 75 respondenten de vragenlijst ingevuld. Daarvan zijn 50 pleegouder, 10 pleegzorgwerker, 6 ouder van een pleegkind, 3 medewerker van een gemeente en 6 zijn op een andere manier professioneel betrokken bij pleegzorg.

46 van de 75 respondenten hebben ervaring met één of meer pleegzorgplaatsingen waarbij er sprake is of was van een verschil in nationaliteit, taal en/of cultuurgebonden normen en waarden tussen de ouders van het pleegkind en de pleegouders. Onder hen alle pleegzorgwerkers en twee/derde van de pleegouders (34 van 50).

Conclusie in het kort

De overgrote meerderheid van de respondenten is van mening dat samenwerking, met name tussen ouders en pleegouders, van groot belang is voor het welslagen van de plaatsing en het welzijn van de kinderen als er sprake is grote culturele verschillen.

Deze enquête laat echter een beeld zien dat er vaak nog niet veel van deze samenwerking terecht komt en dat pleegzorgaanbieders en gezinsvoogden er geen bijzondere werkwijze op na houden als er sprake is van grote culturele verschillen tussen ouders en pleegouders.

Verslag van de enquête

Hoeveel invloed heeft een andere taal, cultuur, nationaliteit op een plaatsing?

Respondenten reageren zeer divers op deze vraag. 37% van de respondenten, voor het overgrote deel pleegouders geven aan dat de invloed gering is. Een kwart van de respondenten (7 pleegouders en drie pleegzorgwerkers), geven aan dat de invloed groot is en 13 respondenten geven aan dat dat verschilt per cultuur en vooral per casus. 3 van de 10 respondenten die aangeven dat de invloed groot is, geven aan dat dat ook te maken heeft met het spreken van een andere taal. Over het algemeen blijkt dat, in het geval van grote cultuurverschillen, de invloed van taal op de plaatsing gering is.

Het is interessant om te zien dat deze uitkomst niet overeenkomt met de verwachtingen van degenen die geen ervaring hebben op dit gebied. Aan de respondenten zonder ervaring vroegen we namelijk in hoeverre zij denken dat verschil in nationaliteit, taal en/of cultuurgebonden normen en waarden tussen ouders en pleegouders invloed heeft op een pleegzorgplaatsing. Meer dan de helft van hen denkt dat dat veel invloed zal hebben. Dat is een veel groter percentage dan de groep met ervaring aangaf. Enkele citaten:

"Als de opvoeding tijdelijk overgenomen wordt door pleegouders dan geven die hun eigen normen en waarden mee. Dat lijkt mij erg moeilijk voor ouders omdat dit belangrijke dingen zijn die je aan je kinderen wilt overdragen." (pleegouder)

"Andere culturen gaan anders om met opvoeding en verwantschap, het is maar de vraag of ouders de mogelijkheid hebben om vanuit hun cultuur pleegzorg te accepteren. Dat heeft veel effect op de kinderen. Ook de wijze van communiceren kan sterk afwijken van de Nederlandse die zeer direct is." (pleegouder)

Enkele voorbeelden van de invloed die het gevolg is van een groot verschil in cultuur tussen ouders en pleegouders:

"Doordat ik het zo goed mogelijk wilde doen, naar de wensen van ouders, voelde ik me erg verantwoordelijk en was vooral veel met het eten bezig. Wat mag wel of niet, wat zit waarin." (pleegouder)

"het uitleggen van hoe en waarom is vaak een groot probleem" (pleegouder)

"De vechthouding van moeder om haar kinderen terug te krijgen, waarbij ze in eerste instantie aangegeven had afstand te hebben genomen van haar familie en Roma waarden, maar waar zij in de loop van de tijd steeds meer op terug valt." (pleegzorgwerker)

"Vader sprak geen of nauwelijks Nederlands moeder wel maar we vroegen ons geregeld af of zij alles wel correct vertaalde. De kinderen spreken zelf geen Chinees meer, waren die taal heel snel kwijt, willen ook niet aan China herinnerd worden. Moeder en vader woonden al jaren in Nederland." (Overig)

"De taalbarrière was lastig! Als christelijk gezin is het door onwetendheid lastig om de cultuur van een moslim op een goede manier in te vullen." (pleegouder)

"soms zijn er nauwelijks problemen en in andere casussen is het een drama, vanwege het feit dat of ouders de plaatsing niet kunnen accepteren of pleegouders die niet willen/kunnen meebewegen met andere cultuur." (prof overig)

Welke invloed heeft een andere taal, cultuur, nationaliteit op een plaatsing?

We hebben de respondenten gevraagd naar voorbeelden van concrete verschillen in leefregels en (opvoed)gewoonten tussen het pleeggezin en het gezin van herkomst.

Voeding en/of eetgewoontes, met name Islamitische gewoonten, blijken veruit het meest genoemd te worden bij de verschillen. Andere verschillen die meerdere keren genoemd worden zijn: religie, verzorging, seksualiteit/intimiteit, kleding en een andere houding ten aanzien van wel of niet nakomen van afspraken. Een andere kijk op de verhoudingen tussen man en vrouw werd één keer genoemd.

We hebben specifiek gevraagd of het verschil in cultuurgebonden normen en waarden tot verschil van inzicht, of onenigheid leidt op het gebied van de opvoeding van het pleegkind. Iets meer dan de helft van de pleegouders geeft aan dat er niet of nauwelijks problemen waren op dit gebied. De overige pleegouderrespondenten geven aan dat die problemen er soms (25%) of regelmatig (20%) zijn. De pleegzorgwerkers hebben met meer casussen te maken en geven bijna allemaal aan dat er soms of regelmatig verschillen van inzicht waren.

Enkele voorbeelden:

"Kind mocht bepaalde voeding niet hebben, niet meedoen aan feestdagen, niet bij andere kinderen spelen volgens de natuurlijke ouder" (pleegouder)

"baby'tjes mochten niet door pleegvader bloot worden gezien, bijv. bad, omkleden, luier verschonen. Dit ging heel ver....." (pleegouder)

"Islamitische leefregels (halal vlees, honden in huis, ed) Afrikaans en Antilliaans omgaan met lichaamsverzorging (huid smeren, haren doen), respect, familiegevoel" (pleegzorgwerker)

Hoe gaat men om met de verschillen en de verschillen van inzicht?

Benieuwd naar hoe men in de praktijk omgaat met de vaak grote verschillen in cultuur tussen ouders en pleegouders vroegen we om te beginnen of en hoe vaak er tussen ouders en pleegouders overleg was. Het blijkt dat er in veel gevallen geen overleg plaatsvindt tussen ouders en pleegouders (zie tabel) en daar waar wel overleg plaatsvindt is er veel verschil in frequentie. Dat varieert tussen één keer per jaar en wekelijks. Deze zelfde verschillen zien we ook bij plaatsingen van Nederlandse kinderen, al lijkt het er op dat bij die groep een minder groot percentage geen contact heeft.

Antwoord op de vraag: Is/was er overleg tussen de ouders en pleegou- ders over hoe om te gaan met deze verschil- len?	Pleegouders	Pleegzorgwerkers
Ja	8	5
Nee	8	1
Soms wel, soms niet	13	3

Het beeld wat ontstaat is dat, hoewel de culturele verschillen erg groot zijn tussen ouders en pleegouders, er minder vaak overleg plaats vind tussen ouders en pleegouders dan bij 'normale' plaatsingen. Als we vragen aan pleegouders waarom er geen overleg was met de ouders gaven zij als antwoord dat dit niet mogelijk was, bijvoorbeeld vanwege taalproblemen, of dat dit niet nodig was, bijvoorbeeld omdat de voogd toch de besluiten nam. Ook door de toelichting van de andere respondenten blijkt dat het niet vanzelfsprekend is dat ouders en pleegouders goed met elkaar overleggen over hoe er wordt omgegaan met het grote verschil in cultuur. Enkele voorbeelden:

"Moeder probeerde ons van alles op te leggen maar de voogd en pleegzorgorganisatie hebben hier uiteindelijk een stokje voor gestoken" (pleegouder)

"Schaamte, verdriet en niet gewend om te communiceren over moeilijke 'dingen'" (pleegouder)

"als de verhouding al conflictueus is dan is direct overleg niet mogelijk en loopt het via-via." (pleegzorgwerker)

"Waar pleegouders rekening mee konden houden, deden ze, maar soms was dit niet voldoende voor ouders. Heb mee gemaakt dat ouders hierdoor niet meer achter de plaatsing stonden en het kind daarmee belast hadden, waardoor het kind in een groot loyaliteitsconflict terecht kwam. Uiteindelijk is de plaatsing beëindigd." (pleegzorgwerker)

"Niet, het moest zoals zij het wilde of het was meteen een conflict" (pleegouder)

"Er was weinig ruimte voor verschillen, geen acceptatie, geen communicatie, pas na aantal jaar voorzichtige stappen, veel aannames, schaamte voor familie, gevoel van falen." (pleegouder)

Dat niet alle contacten lastig verlopen blijkt uit de volgende voorbeelden:

"ouders wilden me veel vertellen, ik wilde veel weten. Dit ging redelijk goed." (pleegouder)

"veel praten soms met handen en voeten of dingen uit tekenen, letterlijk bij elkaar in de keuken kijken, maar ook de rest van het huis bekijken en uitleggen, en ook veel plezier beleven is belangrijk" (pleegouder)

"Met wederzijds respect. Wij hebben er als pleegouders voor gekozen pleegdochter geen varkensvlees te geven en met haar te praten over de Islam. Biologische moeder waardeert dat sterk." (pleegouder)

"Als pleegouders hebben wij interesse in verschillende culturen en vertellen daar ook over (o.a. over de reizen die wij vroeger maakten, we hebben een grote wereldkaart in de gang hangen met punaises waar zijn ouders oorspronkelijk vandaan komen, we hebben boekjes, muziek en documentaires gekeken over de verschillende landen van zijn ouders en vragen regelmatig na hoe zijn vader of moeder iets gewend zijn. We eten regelmatig Turks of Surinaams maar het is nooit zo lekker als dat wat zijn ouders klaar maken en dat is prima!" (pleegouder)

Uit deze voorbeelden blijkt dat pleegouders en ouders niet alleen in overleg de verschillen kunnen bespreken, ook al kost dat soms moeite, maar dat zij de nieuwe gewoonten ook als een verrijking kunnen ervaren. In de gevallen dat er niet of moeizaam met ouders overlegd kan worden hebben de verschillen soms veel impact op de pleeggezinnen en de pleegkinderen en zorgt het voor spanningen en mogelijk beëindiging van de plaatsing.

"Dat het kind niet bij ons kon blijven, er was geen respect voor ons en onze denkwijze en we werden constant voor "intolerant" uitgemaakt, terwijl wij niet degenen waren die intolerant waren." (pleegouder)

Hoewel uit deze enquête blijkt dat er in de praktijk vaak geen goed overleg is tussen ouders en pleegouders, is de wil om te overleggen wel degelijk aanwezig, want desgevraagd geeft een overgrote meerderheid aan dat zij dit (zeer) belangrijk vindt. Slechts 5% van de respondenten vindt dit niet zo belangrijk.

Ook als we de respondenten vragen naar tips hoe om te gaan met de grote verschillen krijgen we van veel respondenten te horen dat het belangrijk is om veel vragen te stellen over gewoonten en leefregels en uit te leggen wat de mogelijkheden zijn. *Gebruik een tolk indien nodig*, wordt aangeraden. Er wordt verder opgeroepen om ouders te betrekken en ruimte te geven aan de andere cultuur en er van te genieten.

Niet alle tips gaan over openheid en acceptatie. Er wordt ook aangegeven dat het belangrijk is bij jezelf te blijven, om niet met ouders te gaan discussiëren en het contact via een hulpverlener te laten lopen.

Hoe flexibel moet je zijn?

Pleegzorg doet een beroep op de flexibiliteit van ouders, kinderen en leden van het pleeggezin. Hoe groter het verschil in cultuur, hoe groter de flexibiliteit die opgebracht moet worden. Wij vroegen ons af

van wie de respondenten de meeste flexibiliteit verwachten als het gaat om rekening houden met verschillen in cultuur-gerelateerde, normen en waarden en gewoonten en leefregels?

Ongeveer de helft geeft aan evenveel flexibiliteit te verwachten van ouders als van pleegouders. Ongeveer een derde verwacht van pleegouders meer flexibiliteit en slechts 5% verwacht meer flexibiliteit bij ouders.

Hoewel een duidelijke meerderheid adviseert om open te staan voor elkaar en in gesprek te gaan, is het toch goed om stil te staan bij een duidelijk verschil van mening wat in deze enquête naar voren komt. Daarbij gaat het om de ruimte die er is bij pleegouders om zich al dan niet aan te passen. Sommige pleegouders maken duidelijk dat die ruimte er niet of nauwelijks is en anderen geven aan veel ruimte te hebben. De diversiteit tussen pleeggezinnen is groot zoals de volgende citaten laten zien:

"De plek waar het kind (blijvend) opgroeit is voor het kind op dat moment de belangrijkste plek. Daar moet de rust zoveel mogelijk bewaard blijven. Het opvoeden van een pleegkind vraagt toch al bovengemiddelde opvoedskills. Pleegouders moeten zoveel mogelijk gesteund worden en niet extra onder druk worden gezet door allerlei invloeden van buitenaf." (pleegouder)

"Bij de plaatsing van een kind kan niet verwacht worden dat het gehele pleeggezin zich aanpast aan de wensen van de betreffende ouders. De stabiliteit (m.n. voor eventueel andere kinderen) is belangrijker dan het meebewegen met de ouders van het 'nieuwe' kind." (pleegouder)

"Laat de kinderen zoveel mogelijk doorgaan in hun gewoontes. Er verandert toch al zoveel" (pleegouder)

"Ruimte voor elkaars cultuur is erg belangrijk. Ja er zijn verschillen en die mogen er zijn. Als kinderen ruimte krijgen deze verschillen te ervaren zal dit zeker hun functioneren in de maatschappij verbeteren en kunnen zij hiervan ongemerkt profiteren." (pleegouder)

Dit is een mooi voorbeeld van een flexibele ouder:

"Bij de hindoestaanse moeder hebben we naar haar wensen mbt godsdienstige opvoeding gevraagd. Ze was heel duidelijk: Zolang jullie maar weten dat er een god is, maakt het verder niet uit. Hij zorgt wel voor jullie." (pleegouder)

Wie is verantwoordelijk?

We hebben gevraagd wie men vond dat verantwoordelijk is voor het maken van goede afspraken op het gebied van opvoeding en omgangsvormen wanneer er grote cultuur gerelateerde verschillen zijn tussen ouders en pleegouders. Ongeveer de helft van de respondenten vindt dat iedereen hierin gelijk verantwoordelijk is. Ongeveer 12% vindt ouders en pleegouders samen verantwoordelijk hiervoor en 11% vindt de pleegzorgwerker en de gezinsvoogd hier samen verantwoordelijk voor. Verreweg de grootste groep vindt dus dat dit sowieso een gedeelde verantwoordelijkheid is, waarbij een groot deel

van deze groep vindt dat iedereen hier gelijkkelijk verantwoordelijk is. Slechts een minderheid wijst één persoon aan als verantwoordelijke. Dat kan dan de gezinsvoogd, de pleegzorgwerker, de pleegouder of de ouder zijn.

Deze uitslag is bijzonder omdat deze niet overeenkomt met de juridische verdeling van de verantwoordelijkheden. Als we kijken naar de wet hebben pleegouders en ouders geen juridische verantwoordelijkheden als het gaat om sturing van het proces, waaronder het maken van goede afspraken valt. De verantwoordelijkheid om het proces te sturen ligt bij gezinsvoogd (als die betrokken is) en pleegzorgwerker.

Dat deze juridische constructie grote nadelen kan hebben blijkt ook uit het volgende citaat waarbij contact tussen ouders en pleegouders beter verloopt zonder tussenkomst van de gezinsvoogd.

"Nadat wij zelf met de biologische ouder overleg mochten plegen, zonder tussenkomst van de gezinsvoogd, ging de samenwerking gigantisch veel beter. De biologische ouder gebruikte de gezinsvoogd enkel om ons te manipuleren en dat lukte ook goed. Toen die mogelijkheid wegviel verliep de communicatie opeens heel veel soepeler. Problemen werden door de gezinsvoogd allemaal erg uitvergroot." (pleegouder)

Conclusie en discussie

Het totaalbeeld laat eigenlijk een beeld zien van pleegzorg wat erg herkenbaar is: men is van mening dat samenwerking, met name tussen ouders en pleegouders, van groot belang is voor het welslagen van de plaatsing en het welzijn van de kinderen, maar in de praktijk blijkt dat er vaak nog niet veel van terecht komt. We lezen regelmatig verwijten naar ouders en gezinsvoogden. Ook dat is herkenbaar. Zouden we meer signalen van de ouders en de gezinsvoogden hebben, dan zouden we ook hun perspectief kunnen tonen.

Het is overduidelijk dat er in een bijzondere situatie extra inzet nodig is om de samenwerking te laten slagen. Waarom dat niet standaard gebeurt is niet duidelijk, maar uit deze enquête blijkt dat pleegzorgaanbieders of gezinsvoogden er geen bijzondere werkwijze op na houden als er sprake is van grote culturele verschillen tussen ouders en pleegouders. Gelukkig is de houding van veel pleegouders er een van nieuwsgierigheid en "er voor gaan". Daardoor ontstaan er bijzondere samenwerkingen.

Team Landelijk Pleegzorg Panel

December 2017